

7. PODUZEĆE I PODUZETNIČKO OKRUŽENJE

- *Poduzetništvo obuhvaća niz aktivnosti koje se svode na osnivanje, formiranje i upravljanje poduzećem.*
- *Poduzeće je temeljni djelatni oblik povezivanja interesa i aktivnosti pojedinca i grupe te šire društvene zajednice u privredi.*

4.1. Poduzeće u slobodnom poduzetništvu

- Poduzeće predstavlja temeljnu organizacijsku jedinicu koja obavlja neku ekonomsku djelatnost, tj. temeljni poslovni subjekt.
- U svim dosadašnjim društvenim uređenjima proizvodnja se odvijala u određenim organizacijskim jedinicama, pa se tako poduzeće javlja u kapitalizmu, što znači da je poduzeće povijesna kategorija

Pojmovno definiranje poduzeća

- Poduzeće se definira kao organizacijsko-pravni pojam u kojem se ostvaruje poslovna djelatnost upravljačkim odlukama menadžmenta, poduzetnika i vlasnika i kombiniraju proizvodni čimbenici radi ostvarivanja dobiti
- Poduzeće predstavlja samostalnu gospodarsku, tehničku i društvenu cjelinu u vlasništvu određenih subjekata, koja proizvodi dobra ili usluge za potrebe tržišta, koristeći se odgovarajućim resursima i snoseći poslovni rizik, radi ostvarivanja dobiti i drugih ekonomskih i društvenih ciljeva.

4.2. Najučestaliji oblici poduzeća u tržišnoj ekonomiji

- S aspekta vlasništva dvije su osnovne vrste poduzeća:
 - a. Poduzeća u privatnom vlasništvu
 - b. Poduzeća u javnom vlasništvu
- A) *Privatno vlasništvo nad poduzećem* obuhvaća ove oblike:
 - inokosno poduzeće (samo jedan vlasnik),
 - obiteljsko poduzeće (u obiteljskom vlasništvu),
 - ortačko poduzeće (partnersko poduzeće),
 - zadružno poduzeće (veći broj pojedinačnih vlasnika), i
 - korporativno poduzeće (mnoštvo pojedinačnih vlasnika).

- *B) Javno vlasništvo nad poduzećem* odnosi se na dva oblika:
 - državna poduzeća (koja pripadaju općini, županiji i drugim političko-teritorijalnim jedinicama), i
 - društvena poduzeća (u vlasništvu mirovinskih fondova, sindikata, crkava, znanstvenih, obrazovnih, političkih i drugih organizacija).
- Javna se poduzeća osnivaju i djeluju u općem interesu pa su među njima najpoznatija komunalna poduzeća (za opskrbu građana vodom, strujom, plinom), PTT-poduzeća, željeznice, radio-televizija, novine itd.
- Za razliku od privatnog i javnog vlasništva, kao čistih oblika vlasništva, ***mješovito vlasništvo*** je njihova kombinacija, koja se u novije vrijeme naglo razvija; osobito u razvijenijim zemljama

Prema podjeli poduzeća prema veličini danas su najučestaliji oblici poduzeća u tržišnoj ekonomiji slijedeći:

- inokosna (individualna) poduzeća,
- partnerstva (ortaštva) i
- korporacije (dionička društva).

1. Inokosno poduzeće (engl. *Sole propirietership*) je poduzeće u vlasništvu jednog individualnog vlasnika.

- To su uglavnom mala obiteljska poduzeća koja su u pravilu orijentirana na uže, lokalno tržište.
- Orijentirana su na proizvodnju jednog ili nekoliko srodnih ili sličnih proizvoda.
- Postoje dva osnovna motiva za osnivanje inokosnog poduzeća: osiguravanje egzistencije svoje obitelji i₆ ostvarivanje zarade (profita).

• U inokosnom poduzeću vlasnik istovremeno upravlja i rukovodi svojim poduzećem.

Poslovanje inokosnih poduzeća zbog toga je relativno jednostavno.

▪ Prednosti i nedostaci inokosnih poduzeća mogu se sažeti na:

▪ **Prednosti:**

1. sloboda,
2. lakoća osnivanja,
3. mali troškovi pokretanja,
4. porezne pogodnosti.

Nedostaci:

1. neograničena odgovornost,
2. pomanjkanje kontinuiteta,
3. teškoća dobivanja kredita,
4. predodžbe nestabilnosti.

- ***Partnerstvo ili ortaštvo*** (engl. *Partnership*) predstavlja udruživanje dvaju ili više pravnih osoba koji temeljem dogovora, a potom i ugovora, osnivaju partnersko poduzeće.
- U partnerstvu dogovorno s udružuju vlasnici poduzeća radi ostvarenja zajedničkih interesa, ciljeva ili profita.
- Te osobe zajednički odgovaraju prema trećima svojom imovinom.
- S obzorom na prava i obaveze partnerstva se mogu podijeliti na:
 - ***Opće partnerstvo*** (engl. *General partnership*) u kojem partneri za obaveze poduzeća odgovaraju cjelokupnom svojom imovinom.
 - ***Ograničeno partnerstvo*** (engl. *Limited partnership*) u kojem pored općih partnera, postoje i partneri čija je odgovornost ograničena samo na uloge koje su oni unijeli u partnerstvo.

Prednost partnerstva je u tome što se lako osnivaju, lakše se dolazi do potrebnog kapitala, proširuju se mogućnosti proizvodnje, tržišnog plasmana, te povećavaju količine znanja i informacija.

■ Prednosti i nedostaci partnerstva:

■ **Prednosti:**

1. veći izbor talenata
2. veći ulog novca
3. lakoća osnivanja
4. moguće porezne pogodnosti

Nedostaci:

1. neograničena odgovornost
2. pomanjkanje kontinuiteta
3. teškoća prijenosa vlasništva
4. mogućnost prisilne likvidacije.

- **Korporacija** (engl. *Corporation*) predstavlja najstroženiji oblik poduzeća u tržišnoj ekonomiji.
- Korporacije mogu biti u vlasništvu od jednog pa do stotinu, tisuću ili nekoliko stotina tisuća vlasnika (dioničara).
- Osnovni cilj osnivanja korporacija je prikupljanje slobodnog kapitala na tržištu.
- Kapital se prikuplja prodajom dionica na tržištu.
- Dioničari kupuju dionice i na taj način postaju suvlasnici takvog poduzeća.
- Shodno broju dionica oni posjeduju i određena prava u donošenju poslovnih odluka.
- Za uspjeh korporacije dioničari snose odgovornost samo iznosom uloženim u dionice.¹⁰

• Korporacije često nastaju iz inokosnih poduzeća ili partnerstava koja su se radi potrebe prikupljanja dodatnog kapitala (dokapitalizacije) odlučila *inkorporirati*. Na taj način vlasnici poduzeća odriču se određenog udjela u vlasništvu, ali prikupljaju dodatna financijska sredstva za pokretanje novih poslovnih aktivnosti.

■ Prednosti i nedostatke korporacija:

■ **Prednosti:**

1. ograničena odgovornost,
2. kontinuitet,
3. lakoća prijenosa vlasništva
4. lakoća dobivanja kredita.

■ **Nedostaci:**

1. visoki početni zakonski troškovi,
2. naglašena reguliranost,
3. ekstenzivno izvještavanje,
4. dvostruko oporezivanje.

4.3. *Pravni oblici poduzeća u Hrvatskoj*

- Pravni oblici poduzeća u Hrvatskoj zajednički se nazivaju *trgovačka društva*.
- Trgovačko društvo je pravna osoba osnovana i uređena prema ovom zakonu.
- Trgovačka društva dijele se na:
 - javno trgovačko društvo,
 - komanditno društvo,
 - društvo s ograničenom odgovornošću, i
 - dioničko društvo.

4.4. Malo poduzeće

❖ Definiranje malog poduzeća

- U teoriji, zakonodavstvu i gospodarskoj praksi udomaćila se podjela poduzeća na mala, srednja i velika.
- Međutim jako je teško doći do jedinstvene definicije.
- Razlog tomu je što različite zemlje imaju vlastitu definiciju malih, srednjih i velikih poduzeća.
- Bez obzira na to postoje neki osnovni kriteriji na temelju kojih se mala i srednja poduzeća klasificiraju i razgraničavaju od velikih.
- Tako se u većini zemalja uzimaju se u obzir najmanje tri osnovna kvantitativna kriterija koja se koriste su:
 - godišnji prosjek zaposlenih,
 - zbroj bilance nakon odbitka gubitka,
 - godišnji prihod od prodaje.

Službena definicija malog gospodarstva i malog gospodarskog subjekta u Hrvatskoj

- Malo gospodarstvo u Hrvatskoj čine subjekti koji:
 - a) zapošljavaju prosječno godišnje manje od 250 radnika
 - b) neovisni su u poslovanju
 - c) ostvaruju ukupni godišnji promet od 60 milijuna kuna ili imaju zbroj bilanci (ako su obveznici poreza na dobit), odnosno imaju dugotrajnu imovinu (ako su obveznici poreza na dohodak) u vrijednosti do 30 milijuna kuna.

Subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštenu djelatnosti radi ostvarivanja dobiti i dohotka na tržištu.

- Razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti malog gospodarstva.
- Subjekti malog gospodarstva se definiraju kao:
- *mikro subjekti malog gospodarstva* - fizičke i pravne osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika
- *mali subjekti malog gospodarstva* - fizičke i pravne osobe koje :
 - prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 50 radnika
 - ostvaruju ukupni godišnji promet od 16 milijuna kuna ili imaju zbroj bilanci (ako su obveznici poreza na dobit) odnosno imaju dugotrajnu imovinu (ako su obveznici poreza na dohodak) u vrijednosti do 8 milijuna kuna.

Karakteristike malih poduzeća:

- a. Mala poduzeća zadovoljavaju onaj dio potražnje za robama i uslugama koje velika poduzeća teško mogu podmiriti.
- b. Mala poduzeća zbog svoje veličine mnogo su fleksibilnija što im omogućuje vrlo elastičnu ponudu i brzu prilagodbu
- c. Mala poduzeća traže relativno univerzalni tip radnika i opreme koji mogu obavljati raznorodne poslove u procesu proizvodnje.
- d. Mala poduzeća pokazuju veću spremnost da staru tehnologiju zamjene novom te tu zamjenu brže obavljaju.
- e. Mala poduzeća pružaju šire mogućnosti inovativnosti i bržu primjenu novih znanja i poslovnih modela
- f. Ekonomska samostalnost i spremnost na snošenje rizika u poslovanju potiče mala poduzeća da se povezuju i umrežavaju radi ostvarivanja uspješnijeg zajedničkog poslovanja ali i lakšeg snošenja rizika.

1. Prednosti malih poduzeća:

- a) *Neovisnost* – pokretanje malog poduzeća poduzetnicima omogućuje gotovo u potpunosti autonomno djelovanje. Međutim, taj veliki stupanj autonomnosti prati velika odgovornost za uspješno poslovanje. Odgovornost za uspjeh u pravilu preuzima poduzetnik utemeljitelj malog poduzeća.
- b) *Tržišna prilagodljivost* – mala su poduzeća, za razliku od srednjih i velikih, zbog svoje veličine u mogućnosti brzo prilagoditi tržišnim promjenama i novonastalim prilikama, te bez većih potresa mogu svoju djelatnost preorijentirati sukladno zahtjevima potrošača glede kvalitete, količine, dizajna i sl.
- c) *Mogućnost ostvarenja financijskog uspjeha* – jedan od važnijih razloga osnivanja malog poduzeća jest mogućnost ostvarenja bitno veće zarade u samostalnom poslu od one koju je poduzetnik mogao ostvariti kao zaposlenik u nekoj većoj kompaniji.

- d) *Sigurnost posla* – kada poduzetnik osnuje malo poduzeće sigurnost posla mu je zajamčena sve dok se pozitivno posluje. Prednost je i u tome što je vlasnik, odnosno poduzetnik, istodobno je i menadžer koji sam odlučuje kada će, koliko i do kada raditi.
- e) *Obiteljsko zapošljavanje* – jedna od prednosti je mogućnost zapošljavanja članova vlastite obitelji. Prenošenje iskustva "sa oca na sina" omogućuje stvaranje tradicije obiteljskog posla. Suradnja članova obitelji pozitivno djeluje na moral zaposlenika jer vlada veliko međusobno razumijevanje i poštovanje.
- f) *Izazov* – kod vlasnika/poduzetnika snažno je razvijena potreba za samoaktualizacijom, odnosno svijest o mogućnosti ostvarenja velikog uspjeha, ali su svjesni i rizika pri izgradnji samostalne poslovne karijere. Oni uživaju u osjećaju samostalnog razvoja te smatraju kako su sami odgovorni za uspjeh ili neuspjeh.

2. Nedostaci malog poduzeća:

- a) *Porast odgovornosti* – Širok raspon odlučivanja koju poduzetnik u malom poduzeću ima, u velikoj mjeri povećava odgovornost za poslovni uspjeh. Vlasnik/poduzetnik sam je potpuno odgovoran za svoj poslovni uspjeh.
- b) *Mogućnost propasti* – Vlasnik poduzetnik donosi brojne manje ili više učinkovite odluke. Međutim, rizik propadanja je velik jer poduzetnik raspolaže oskudnim financijskim i kapitalnim resursima pa ima malu mogućnost ublažavanja neuspjelih poslovnih poteza. Zbog toga broj loših ili pogrešnih poslovnih odluka treba svesti na minimum.
- c) *Podložnost fluktuacijama na tržištu* – Mala poduzeća teže podnose sezonske ili drugim uvjetima uzrokovane oscilacije u prodaji. (npr. za mala poduzeća koja djeluju u trgovini Božić i novogodišnji blagdani iznimno profitabilni. Međutim, u siječnju su suočeni sa znatnim opadanjem prodaje pa se moraju dobro pripremiti za takova razdoblja i precizno isplanirati svoj novčani tijek.

- d) *Ovisnost o konkurenciji* – Unatoč vrlo uspješnom početku uspjeh malog poduzeća naglo može narušiti pojava konkurencije u okruženju. To je vrlo izraženo npr.: u ugostiteljskoj industriji, u trgovini na malo i sl.
- e) *Financijska slabost* – Bez obzira na uspješno upravljanje financijskim sredstvima mala su poduzeća podložnija financijskim krizama i nelikvidnosti. Zbog toga su, prisiljena prodavati svoje proizvode i usluge po nižim cijenama ili uzimati nepovoljne kredite na tržištu.
- f) *Nedostatak znanja i stručnosti* – Mala poduzeća, zbog svojih ograničenih financijskih mogućnosti, obično oskudijevaju kvalitetnim stručnjacima specijaliziranim za pojedine poduzetničke funkcije.
- g) *Nerazvijena pravna regulativa* – Za poticanje poduzetništva vrlo je bitno kvalitetno zakonsko reguliranje pokretanja i poslovanja malih gospodarskih subjekata jer o tome ovise i mogućnosti kreditiranja odnosno određene financijske pogodnosti koje su neophodne za malo gospodarstvo

4.5. Obrtničko poduzetništvo

- Obrtnik je fizička osoba koja samostalno i trajno obavlja jednu ili više gospodarskih djelatnosti radi postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu.
- Obrt se može osnovati i zajedno s partnerom.
- Ta osoba pritom može koristiti i rad drugih osoba.
- Ovisno o uvjetima koji moraju biti ispunjeni, obrt može biti:
 1. Slobodan,
 2. Vezan, i
 3. Povlašten.

3 vrste obrta:

1. *Slobodni obrti* su oni za koje se ne traži stručna osposobljenost ni majstorski ispit.
2. *Vezani obrti* su oni za koje se traži stručna osposobljenost i majstorski ispit. Za obavljanje slobodnog i vezanog obrta potrebna je obrtnica. Obrtnicu izdaje županijski ured odnosno ured Grada Zagreba nadležan prema sjedištu obrta.
3. *Povlaštene obrti* su oni koji se obavljaju na osnovi povlastice. Ovisno o vrsti obrta povlasticu izdaje nadležno ministarstvo. Fizička osoba koja ispunjava uvjete za obavljanje obrta i koja dobije obrtnicu odnosno povlasticu postaje obrtnikom kad se upiše u obrtni registar.

4.6. Obiteljska poduzeća

- Radi se o obliku poduzetništva koji nastaje preklapanjem i međusobnom interakcijom tri podsustava – *biznisa, obitelji i vlasništva* gdje su prva dva s ekstremno različitom internom logikom.
- Priroda biznisa je potpuno kontradiktorna prirodi obitelji - obitelji su vođene emocijom, biznis objektivnošću i realnošću, obitelji su zaštitnički orijentirane prema svojim članovima, biznis znatno manje, obitelji se iskonski odupiru promjenama, biznis bez toga ne može.
- Veliki broj obiteljski tvrtki ima problem s razdvajanjem ova dva sustava, no taj postupak je neophodan ukoliko želite da vaš biznis napreduje, raste i razvija se.

Definiranje obiteljskog biznisa

- Dolazimo do spoznaje da je obiteljski biznis onaj:
 - u kojem obitelj ima veći dio vlasništva i u skladu s tim stalan utjecaj na razvoj biznisa,
 - u kojem je pravo glasa tako podijeljeno da obitelj može imati kontrolnu funkciju,
 - u kojem komparativna prednost proizlazi i razvija se iz međusobne interakcije obitelji, biznisa i vlasništva, osobito onda kada je obiteljska zajednica jaka.

4.7. Poticajna sredstva za razvoj malog gospodarstva u Hrvatskoj

- Iskorištavanje prednosti malog gospodarstva u manjim zemljama kao što je naša nalaže poduzimanje odgovarajućih mjera, te organizirani rad državne uprave i potpornih poduzetničkih institucija.
- Program razvoja malog gospodarstva kao nositelji provode Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Zavod za zapošljavanje, Zavod za statistiku, jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave, te razne udruge malog gospodarstva i poduzetništva.

Hrvatske organizacije za razvoj poduzetništva

- **1. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG)** je neprofitna financijska organizacija osnovana od strane Vlade RH s ciljem poticanja i razvijanja malog i srednjeg poduzetništva.
- Djelatnost Agencije obuhvaća poticanje i osnivanje subjekata malog gospodarstva, poticanje ulaganja, financiranje i davanje jamstava, odobravanje potpora, te praćenje, analize i druge stručne poslovi, kao i suradnju s institucijama poticanja poduzetništva.

2. Hrvatska banka za obnovu i razvitak ima ulogu razvojne banke, osnovane u svrhu kreditiranja obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva. Osnivač HBOR-a je sama Republika Hrvatska. U sklopu aktivnosti poticanja razvoja hrvatskog gospodarstva poseban naglasak dan je na razvoj malog i srednjeg poduzetništva.

- HBOR u nudi slijedeće programe kreditiranja:
- *Program kreditiranja financijskog restrukturiranja gospodarskih subjekata*
- Program kreditiranja poticanja razvitka malog i srednjeg privatnog poduzetništva
- *Program kreditiranja razvitka otoka.*
- *Program kreditiranja poticanja malog gospodarstva na područjima posebne državne skrbi.*
- Program kreditiranja za poticanje utemeljenja malog poduzetništva itd.

4.8. Poduzetnička infrastruktura

- U smislu pomoći i podrške, razvoju malog gospodarstva i poduzetnika u velikoj mjeri mogu doprinijeti različiti oblici potpornih institucija kao što su poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i poduzetničke zone.
- Program razvoja poduzetničke infrastrukture u Republici Hrvatskoj predviđa ulaganje u osnivanje nove, te razvoj postojećih poduzetničkih institucija u okviru kojih se zadovoljavaju potrebe poduzetnika za savjetodavnim uslugama, informacijama, poslovnim i infrastrukturnim prostorom, te nizom drugih usluga.

1. Poduzetnički centri

- Djelatnost rada poduzetničkih centara može se sažeti na slijedeće aktivnosti:
- informiranje (info – točke);
- savjetodavne i konzultantske usluge;
- izrada, procjena i selekcija poduzetničkih projekata;
- savjetodavne informacije o mogućnostima financiranja projekata;
- nalaženje i aktiviranje financijskih izvora;
- baza kataloga za projekte;
- financijski i kreditni konzalting;
- pronalaženje poslovnih partnera u zemlji i inozemstvu;
- usluge istraživanja tržišta i marketinga;
- seminari za poduzetništvo;
- organiziranje stručnog usavršavanja i osposobljavanja poduzetnika;
- i ostale uslužne djelatnosti za poduzetništvo.

2. Poduzetnički inkubatori

- Poduzetnički inkubator je lokacijska zajednica malih poduzetnika koji tek započinju poslovati.
- Djelatnost rada poduzetničkih inkubatora obuhvaća:
 - organiziranje poslovanja poduzetnika u inkubatoru;
 - pružanje poslovnih usluga (administrativni servis za korisnike inkubatora i dr.);
 - pružanje poslovnog savjetovanja za korisnike inkubatora;
 - pružanje prostornog rješenja;
 - i ostalo.

3. Poduzetničke zone

- Pod pojmom poduzetničke zone podrazumijeva se područje koje je prostorno-planskim dokumentima određeno za obavljanje gospodarskih djelatnosti, s izgrađenim prometnicama i komunalnom infrastrukturom.
- Osnovna namjera poticanja osnivanja i razvoja poduzetničkih zona je poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog i regionalnog održivog gospodarskog razvoja.
- Cilj je povećanje broja gospodarskih subjekata i poboljšanje njihovih poslovnih rezultata, povećanje konkurentnosti poduzetnika, porasta zaposlenosti, te povećanje udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu.